

Nr 144.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.; given Stockholms slott den 7 mars 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. anvisas ett investeringsanslag av 432 000 kronor samt att omkring 498 000 kronor, som tidigare anvisats under samma anslagsrubrik men icke tagits i anspråk, få disponeras för andra ändamål än ursprungligen avsetts. Av det belopp, som härigenom skulle ställas till förfogande, sammanlagt omkring 930 000 kronor, skulle 360 000 kronor användas för undersökningsarbeten vid och i närheten av Rudtjebäcksgruvan inom Adakfältet. Återstoden, 570 000 kronor, skulle disponeras för vissa investeringar i samband med den av Bolidens gruvaktiebolag omhändertvada legodriften vid Adak- och Lindsköldsgruvorna inom samma gruvfält.

I propositionen lämnas vidare en redogörelse för framlagda förslag rörande det fortsatta utnyttjandet av malmtillgångarna i Rudtjebäcksgruvan. Departementschefen förordar, att gruvan utarrenderas till Bolidens gruvaktiebolag för en tid av tjugo år och på i huvudsak de villkor i övrigt, som framgå av ett av rektorn vid tekniska högskolan i Stockholm professor R. Woxén i samarbete med hovrättsassessor Å. Martenius framlagt förslag till arrendeavtal.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, frågor rörande *anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.* och anför därvid följande.

Inledning.

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t ingick kommerskollegium den 30 december 1940, den 31 augusti 1943, den 21 juli 1945 och den 19 augusti 1950 för Kungl. Maj:t och kronan överenskommelser med Bolidens gruvaktiebolag — de s. k. legodriftsavtalen — angående bearbetande av kronan tillhöriga eller till kronan upplåtna malmfyndigheter i Västerbottens län.

Genom det år 1950 träffade legodriftsavtalet har Bolidens gruvaktiebolag åtagit sig att intill utgången av år 1960 för statens räkning ombesörja malm-brytning i vissa utmål, omfattande Lindsköldsgruvan och Adakgruvan inom Adakfältet i Malå socken, ävensom anrikning och transport av den därvid erhållna malmen. I avtalet föreskrives bl. a. följande. För legodriften erforderliga anläggningsarbeten och anskaffningar skola ombesörjas av bolaget på kronans bekostnad. Kopparslig och kopparstyckemalm, som framställt av råmalm från de berörda gruvorna, skola under vissa förutsättningar övertagas av bolaget för vidare förädling vid bolagets verk å Rönnskär. Bolaget skall jämväl, i den mån särskild överenskommelse träffas, övertaga annan slig och styckemalm. Malmprodukter, som icke bearbetas vid Rönnskärsverken, skola av bolaget för kronans räkning utbjudas till försäljning på villkor, som godkännas av kommerskollegium. Utgifterna för legodriften skola förskottas av bolaget. Varje år skall bolaget till kollegium lämna avräkning för legodriften under det senast förflutna kalenderåret, upptagande bl. a. å ena sidan värdet av malmprodukter, som erhållits genom legodriften, och å andra sidan samtliga legodriftskostnader. Därest i avräkningen för visst år värdet av malmprodukterna skulle överstiga legodriftskostnaderna, skall bolaget inbetala skillnaden till länsstyrelsen i Västerbottens län; i motsatt fall skall kronan ersätta underskottet. Är det uppenbart, att legodriften vid viss gruva kommer att gå med förlust, äger kronan

bestämma, att driften skall upphöra. Kronan äger att genom vederbörligt ombud utöva kontroll å legodriftens handhavande.

För närmare kännedom om det nu gällande legodriftsavtalet m. m. torde få hänvisas till propositionen nr 135/1950.

I skrivelse den 28 oktober 1950 framlade kommerskollegium förslag angående utnyttjande av malmtillgångarna i den av Sveriges geologiska undersökning upptäckta och närmare undersökta Rudtjäcksgruvan, som är belägen inom Adakfältet. Den föreslagna driften vid gruvan beräknades medföra ett investeringsbehov av 12 060 000 kronor och skulle handhas av Bolidens gruvaktiebolag inom ramen för gällande legodriftsavtal. Sedermera inkom kommerskollegium med ett förslag rörande tillfällig brytning av svavelkis i Rudtjäcksgruvan. Enligt detta förslag skulle för investeringar erfordras ett belopp av 1 500 000 kronor; även i detta fall skulle gruvdriften handhas av Bolidens gruvaktiebolag. Efter förslag av Kungl. Maj:t anvisade riksdagen år 1951 nyssnämnda belopp av 1 500 000 kronor för anordnande av tillfällig brytning i Rudtjäcksgruvan.

Kommerskollegium har i skrivelse den 2 november 1951 återkommit till sitt förslag angående utnyttjande i större skala av malmtillgångarna i Rudtjäcksgruvan. Medelsbehovet för investeringar för detta ändamål beräknas nu till 16 800 000 kronor. Rektorn vid tekniska högskolan i Stockholm professor R. Woxén har enligt uppdrag av Kungl. Maj:t i samarbete med hovrättsassessor Å. Martenius inom handelsdepartementet verkställt viss ytterligare utredning i ämnet och framlagt två alternativa förslag rörande sättet för utnyttjandet av ifrågavarande malmtillgångar. Ett av dessa förslag, vilket förordas av Woxén, avser utarrendering av Rudtjäcksgruvan till Bolidens gruvaktiebolag; det andra förslaget avser legodrift vid gruvan med investeringar av staten till ett belopp av 7 800 000 kronor.

Till investeringar i gruvanläggningar m. m. inom de gruvfält, som inbegripits i legodriftsavtalen — utom Adakfältet också Bjurforsfältet i Norsjö socken och Rävliidenfältet i Lycksele socken — har riksdagen åren 1940—1951 anvisat sammanlagt 16 116 500 kronor. Kommerskollegium har i skrivelse den 25 oktober 1951 anmält behov av ytterligare 570 000 kronor för fullföljande av vissa tidigare beslutade arbeten inom Adakfältet och föreslagit, att nämnda medelsbehov täckes genom ett investeringsanslag å 72 000 kronor jämte utnyttjande av tidigare anvisade medel, vilka icke behövt användas för därmed avsedda ändamål.

I det följande torde få lämnas en närmare redogörelse för nu berörda frågor.

Förslag rörande Rudtjäcksgruvan.

I sin förutnämnda skrivelse den 28 oktober 1950 anförde kommerskollegium, att den totala kvantiteten rikare malm, den s. k. kompaktmalmen, i Rudtjäcksgruvan uppskattades till ca 3,3 miljoner ton. Enligt kollegii beräkningar, som grundades på verkställd provanrikning av malmen, skulle av 1 000 ton råmalm kunna erhållas 640 ton svavelkisslig samt malminproduk-

ter innehållande 7 ton koppar och 28,7 ton zink. Kommerskollegium framlade i skrivelsen en av kostnadsberäkningar åtföljd plan för gruvdrift i Rudtjebäcksgruvan samt för därmed sammanhängande anläggningsarbeten m. m. Planen innebar i huvudsak följande.

Mellan Rudtjebäcksgruvan, Lindsköldsgruvan och Adakgruvan skulle på ca 276 meters djup utföras en förbindelseort, vilken skulle dels tjäna såsom utgångspunkt för djupundersökningar i gruvfältet, dels användas för malmtransporter. I Rudtjebäcksgruvan skulle i första hand vissa av Sveriges geologiska undersökning utförda anläggningar, däribland ett 215 meter djupt gruvschakt med tillhörande system av fält- och tvärorter ävensom viss maskinell utrustning, komma till användning; därutöver skulle tillrednings- och anläggningsarbeten utföras och maskiner anskaffas i den utsträckning, som erfordrades för den planerade gruvdriften. Anrikningsverket vid Lindsköldsgruvan, som är inrättat för utvinning av kopparslig, skulle utbyggas, så att även svavelkisslig och zinkslig skulle kunna framställas i detsamma. De övriga anläggningarna inom Adakfältet skulle utnyttjas för den nya gruvdriften i så stor utsträckning som möjligt samt för detta ändamål utvidgas och kompletteras i ej ringa omfattning. Vid järnvägsstationen Slagnäs, dit malmprodukterna från Adakfältet närmast forslas för vidare befordran till Rönnskärsverken, skulle utföras vissa nya lastningsanordningar för produkterna från Rudtjebäcksgruvan. Inklusive kostnader för konstruktionsarbeten, administration och en post för oförutsedda utgifter m. m. beräknades totalkostnaden för detta utbyggnadsprogram till 11 800 000 kronor vid den pris- och lönenivå, som rådde omkring den 1 september 1950.

Kommerskollegium föreslog dessutom, att 260 000 kronor skulle ställas till förfogande för vissa särskilda ändamål i samband med gruvdriftens utvidgning. Av nämnda belopp skulle 100 000 kronor användas till förbättring av den enskilda vägen mellan Adaks by och Björkland i närheten av gruvfältet. Härigenom skulle kommunikationerna mellan gruvfältet och den ganska stora bebyggelsen i Adaks by väsentligt förbättras. Detta skulle enligt kollegii mening vara till fördel för arbetskraftssituationen vid gruvorna. Vidare avsåg kollegium högst 100 000 kronor till inlösen av vissa Sveriges geologiska undersökning tillhöriga anläggningar, maskiner och redskap, vilka tidigare bekostats från anslaget till malmetning och som nu skulle avstås till förmån för legodriften. Slutligen skulle 60 000 kronor disponeras för vissa geofysiska mätningar i den förut omtalade förbindelseorten mellan gruvorna i gruvfältet.

Kommerskollegium beräknade att detta utbyggnadsprogram kunde genomföras på omkring fyra år. Anrikningsverkets ombyggnad skulle vara fullbordad efter två år; därefter skulle en begränsad brytning — av ca 100 000 ton malm per år — kunna börja i Rudtjebäcksgruvan. Efter ytterligare två år skulle gruvdriften kunna utvidgas till full avsedd omfattning med en malmbrytning av ca 200 000 ton per år.

Enligt kommerskollegii beräkningar skulle den föreslagna driften vid Rudtjebäcksgruvan bli ekonomiskt självbärande vid priser på svavelkoppar,

zink och svavelkis, som lågo ej oväsentligt under dem som rådde, då förslaget framlades. Kollegium yppade i sin skrivelse viss tveksamhet beträffande räntabiliteten på längre sikt men förordade likväl, under framhållande av olika ekonomiska, sociala och tekniska fördelar med förslaget, att detta förverkligades. Kollegium förutsatte därvid, att den blivande driften vid Rudtjebäcksgruvan lades under samma förvaltning som gruvhanteringen vid Adakfältet i övrigt, d. v. s. inordnades i den av Bolidens gruvaktiebolag omhänderhavda legodriften.

Vid remissbehandlingen av ärendet ifrågasatte statskontoret, huruvida det kunde anses välbetänkt att i rådande statsfinansiella läge investera medel av den storlek, varom här vore fråga, i en verksamhet, vars lönsamhet på längre sikt icke kunde med säkerhet bedömas. Övriga remissinstanser, nämligen fullmäktige i riksgäldskontoret, Sveriges geologiska undersökning samt statens handels- och industrikommission tillstyrkte kommerskollegii förslag. Handels- och industrikommissionen uttalade i sitt remissyttrande, att det förefölle kommissionen, som om rådande svårigheter på den internationella råvaruförsörjningens område i och för sig motiverade en undersökning av förutsättningarna för att genom forcering av förberedelsearbetena möjliggöra, att malmfyndigheten i Rudtjebäcksgruvan utnyttjades tidigare än kommerskollegium förutsatt.

Efter hemställan av ordföranden i statens handels- och industrikommission verkställdes inom kommerskollegium en undersökning av möjligheterna att med hänsyn till det aktuella försörjningsläget omedelbart igångsätta produktion av svavelkis ur malm från Rudtjebäcksgruvan. Som resultat av undersökningen framlade kommerskollegium i en med skrivelse den 20 februari 1951 överlämnad promemoria en plan, enligt vilken i gruvan under åren 1951 och 1952 skulle brytas sammanlagt 68 000 ton råmalm. Denna malm skulle med lastbil forslas den 65 km långa vägen till Kristinebergs anrikningsverk, som tillhör Bolidens gruvaktiebolag. Genom behandling av malmen därstädes skulle utvinnas ca 43 500 ton svavelkisslig samt metallsliger innehållande i runda tal 500 ton koppar och 2 000 ton zink. För denna malmbrytning skulle enligt av Bolidens gruvaktiebolag gjorda beräkningar erfordras tillrednings- och anläggningsarbeten samt anskaffning av maskiner m. m. till ett belopp av 1 065 000 kronor. Härjämte beräknade kommerskollegium 100 000 kronor till inlösen av Sveriges geologiska undersöknings anläggningar, 155 000 kronor till ett nytt bostadshus och 140 000 kronor till förbättring av den enskilda vägen mellan Adaks by och Björkland. Sammanlagt skulle alltså investeringskostnaderna enligt promemorian komma att uppgå till $(1\,065\,000 + 100\,000 + 155\,000 + 140\,000 =)$ i runt tal 1 500 000 kronor. Härav hänförde sig ca 1 400 000 kronor till anläggningar m. m., som voro upptagna jämväl i den av kommerskollegium i skrivelse den 28 oktober 1950 framlagda större utbyggnadsplanen. Återstoden av beloppet eller 100 000 kronor avsåg däremot sådana investeringar, vilka betingades uteslutande av den i promemorian föreslagna begränsade gruvdriften.

De av kommerskollegium framlagda förslagen rörande Rudtjebäcksgru-

van, för vilka här redogjorts, förelades riksdagen genom propositionen nr 129/1951. I propositionen erinrades om att landets försörjning med vissa råvaror på senaste tiden försämrats till följd av den internationella utvecklingen. Icke minst gällde detta i fråga om tillförseln av de produkter, som skulle erhållas om malmbrytning komme i gång vid Rudtjebäcksgruvan. Särskilt skulle det därvid väntade tillskottet av svavelkis vara välkommet. Flera viktiga industrier, exempelvis sulfitcellulosaindustrin, vore nämligen för sin drift starkt beroende av en tillräcklig tillgång på svavelsubstans. En brist på dylikt material skulle omedelbart kunna få menliga följder bl. a. för landets export. Det syntes därför angeläget att den anvisade möjligheten till en utvidgning av den inhemska produktionen av bl. a. svavelkis utnyttjades utan onödigt dröjsmål. Vid genomförande av kommerskollegii först framlagda förslag, som syftade till en mera omfattande gruvdrift vid Rudtjebäcksgruvan med investeringar till ett belopp av i runt tal 12 miljoner kronor, skulle egentlig malmbrytning vid gruvan icke komma till stånd förrän efter omkring två år. Någon omedelbar lättnad för försörjningen skulle således i detta fall icke åstadkommas. Det andra förslaget, vilket avsåg en tillfällig malmbrytning av ringare omfattning, skulle kräva en avsevärt mindre investering och samtidigt innebära, att malmbrytningen kunde påbörjas efter jämförelsevis kort tid. I betraktande av såväl de aktuella försörjningssvårigheterna som nödvändigheten att såvitt möjligt begränsa statens utgifter för investeringsändamål syntes därför det sistnämnda förslaget, trots vissa därmed förknippade nackdelar av bl. a. driftsekonomisk art, vara att föredraga.

Med hänsyn till vad sålunda anförts förordades i propositionen, att kommerskollegii förslag om tillfällig malmbrytning i Rudtjebäcksgruvan snarast skulle komma till utförande och att erforderliga medel, 1,5 miljon kronor, skulle anvisas för ändamålet. På Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda förslag anvisade riksdagen det begärda beloppet (r. skr. nr 193/1951). Kommerskollegium har sedermera enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t med Bolidens gruvaktiebolag träffat överenskommelse om att ifrågavarande malmbrytning anordnas av bolaget.

Kommerskollegium har i skrivelse den 2 november 1951 framlagt ett i vissa avseenden reviderat program för utbyggnad av anläggningarna vid Rudtjebäcksgruvan.

Beträffande försörjningsläget i fråga om svavel och svavelkis hänvisar kommerskollegium dels till en av Svenska cellulosaföreningen, Svenska pappersbruksföreningen och Sveriges kemiska industrikontor till kollegium ingiven skrivelse den 27 augusti 1951, dels till en inom statens handels- och industrikommissions kemiska avdelning utarbetad, den 23 augusti 1951 dagtecknad promemoria angående svavel och svavelkis. Dessa handlingar äro såsom bilagor fogade till kollegii framställning. Nyssnämnda industriorganisationer anföra i sin skrivelse bl. a., att det om ett eller annat år, då den tillfälliga brytningen i Rudtjebäcksgruvan upphört, torde erfordras en årlig brytning av svavelkis, som med 125 000 ton överstiger nuvarande reguljära

brytning, för att landet skall bli självförsörjande. Organisationerna anse det vara av utomordentligt stor betydelse för landets ekonomi och försörjning att det mera omfattande Rudtjebäcksprojektet genomföres. I den inom handels- och industrikommissionen upprättade promemorian beräknas bristen på svavelkis under de närmaste åren till minst 25 000 ton per år eller, där-est den för närvarande inställda exporten skulle återupptagas, till inemot 100 000 ton per år. Kollegium anser med hänsyn till vad sålunda anförts, att utbyggnaden av Rudtjebäcksgruvan för större produktion bör påbörjas inom den närmaste framtiden.

Om utformningen av det nu framlagda utbyggnadsprogrammet för Rudtjebäcksgruvan anför kommerskollegium i huvudsak följande.

Enligt den plan, som tidigare upprättats för anläggningar m. m. för driften vid Rudtjebäcksgruvan, skulle det nuvarande anrikningsverket vid Lindsköldsgruvan, som är inrättat för framställning av kopparslig, om- och tillbyggas, så att även zinkslig och svavelkisslig skulle kunna utvinnas. En sådan ombyggnad kan emellertid icke ske på sådant sätt, att verket får en fullt rationell utformning, och ej heller utan störningar i den pågående driften. Kollegium har därför låtit utarbeta en preliminär plan för ett nytt anrikningsverk, helt fristående från det gamla verket. Kostnaderna för ett dylikt verk beräknas till 6 miljoner kronor. Det gamla verkets ombyggnad skulle enligt kollegium draga en kostnad av 4,9 miljoner kronor. Skillnaden, 1,1 miljon kronor, beräknas kunna inbesparas på 5—6 år genom minskade driftskostnader i det nya anrikningsverket.

Utbyggnadstiden, som tidigare beräknats till omkring fyra år, bör enligt kollegium nu, bl. a. med hänsyn till ökade svårigheter i fråga om leveranser av maskiner och material, uppskattas till ca fem år. Efter ungefär två och ett halvt år skulle det nya anrikningsverket vara färdigställt och malmbrytningen kunna påbörjas i en omfattning av omkring 100 000 ton per år. Efter ytterligare ca två och ett halvt år skulle full drift, motsvarande en årlig brytning av 200 000 ton, kunna påräknas.

I den tidigare utbyggnadsplanen för Rudtjebäcksgruvan ingick, som förut nämnts, en förbindelseort mellan nämnda gruva samt Lindskölds- och Adakgruvorna. Förbindelseorten skulle dels tjäna som utgångspunkt för djupundersökningar i gruvfältet, dels användas för malmtransporter. Kollegium har nu, efter överläggningar med Sveriges geologiska undersökning och Bolidens gruvaktiebolag, funnit, att de höga kostnaderna för förbindelseorten icke kunna anses tillräckligt motiverade ur prospekteringsynpunkt och att orten av detta skäl tills vidare icke bör utföras. Härigenom uppkommer enligt kollegium en besparing av ca 1 850 000 kronor.

I övrigt har den år 1950 framlagda investeringsplanen kompletterats i vissa avseenden, varjämte därmed sammanhängande kostnadsberäkningar justerats med hänsyn till den under år 1951 inträffade pris- och lönestegringen. Det totala investeringsbehovet för den tillämnade brytningen i Rudtjebäcksgruvan av 200 000 ton råmalm per år beräknas av kollegium efter den sålunda gjorda revideringen av utbyggnadsplanen till sammanlagt 18 200 000

kronor, inklusive det belopp av 1 400 000 kronor, som ingick i det år 1951 anvisade anslaget för tillfällig brytning i gruvan och som avsetts till anläggningar m. m., vilka äro upptagna jämväl i det större utbyggnadsprogrammet. Det aktuella investeringsbehovet utgör sålunda (18 200 000 — 1 400 000 =) 16 800 000 kronor. Kollegium hemställer att 10 000 000 kronor anvisas för budgetåret 1952/53 för att täcka kostnaderna för utbyggnaden under de två första åren.

I sistnämnda belopp äro inräknade bl. a. 13 000 kronor, som beräknas ytterligare erfordras för påbörjade förbättringsarbeten å den enskilda vägen mellan Adaks by och Björkland, ävensom 360 000 kronor till vissa geologiska undersökningar i Adakfältet. Om dessa utgiftsposter anför kommerskollegium i huvudsak följande.

Av det år 1951 anvisade anslaget skulle 100 000 kronor användas till ersättning åt Sveriges geologiska undersökning för vissa anläggningar m. m. vid Rudtjebäcksgruvan. Sedan 77 000 kronor tagits i anspråk för detta ändamål, återstår ett belopp av 23 000 kronor, som icke disponerats. Av anslaget skulle vidare högst 140 000 kronor användas för iordningställande och förbättring av vägen mellan Adaks by och Björkland. Emellertid har det visat sig, att lägre anbud än 177 000 kronor för ifrågavarande vägarbete icke kan erhållas. Vid förrättning enligt lagen om enskilda vägar har fastställts, att kostnaderna för vägarbetet utöver det beräknade beloppet om 140 000 kronor skola fördelas mellan väginträsenterna på så sätt, att ca 36 000 kronor skola bestridas av kronan. Kollegium föreslår, att sistnämnda belopp täckes genom anlitan av berörda, icke disponerade delbelopp om 23 000 kronor och genom anvisande av ytterligare 13 000 kronor.

Vid diamantborrning från dagen söder om den hittills kända delen av Rudtjebäcksgruvans malmkropp har Sveriges geologiska undersökning på ett djup av 260—265 meter under jordytan påträffat en fortsättning av malmkroppen. Enligt en försiktig uppskattning uppgår den härigenom konstaterade ökningen av malmtillgången till 100 000 ton råmalm av samma typ som tidigare är känd, dock med något lägre kopparhalt men med avsevärt högre zinkhalt. Vissa undersökningsresultat tyda på att malmtillgången i detta avsnitt av gruvfältet är större. För att konstatera huru härmed förhåller sig erfordras dock fortsatta undersökningar genom ortarbeten och diamantborrningar under jord. Medel för dessa undersökningar ha beräknats i planen över anläggningskostnaderna. Inom områden, där undersökningar under jord icke lämpligen kunna ske, bör därjämte diamantborras från dagen. Borrning torde också i någon utsträckning böra äga rum i områdena norr om Rudtjebäcksmalmen samt möjligen på andra ställen mellan denna och Adak—Lindsköldsgruvorna, allteftersom geofysiska djupprospekteringar giva anledning därtill. Tidigare ha Sveriges geologiska undersöknings diamantborrningar vid Rudtjebäcksmalmen bekostats med anlitan av anslaget till malmletning. Det synes emellertid kommerskollegium mest rationellt, att om malmbrytning igångsättes vid Rudtjebäcksgruvan, borrhningskostnaderna icke belasta malmetningsanslaget utan gruvdriften.

Vidare kommer det i fortsättningen icke att vara möjligt att inom nuvarande anslagsram utan eftersättande av andra viktiga arbeten utföra de borrhningar, som äro erforderliga vid Rudtjebäcksgruvan. Kollegium föreslår därför, att medel till ifrågavarande borrhningar anvisas i samband med medelsanvisningen i övrigt för Rudtjebäcksgruvans utbyggnad. Borrhningskostnaderna beräknas av kollegium till 120 000 kronor för vart och ett av de närmaste tre budgetåren, sammanlagt alltså 360 000 kronor.

På grundval av pris- och lönenivån den 1 augusti 1951 och de beräkningar rörande anläggningskostnader m. m., för vilka nyss redogjorts, har kommerskollegium uppgjort en ny lönsamhetskalkyl för den tillämnade gruvdriften. Av kalkylen framgår, att de sammanlagda produktionskostnaderna vid en årsbrytning av 200 000 ton malm, inklusive kapitalkostnader, skulle bli täckta vid försäljning av produkterna till antagna priser, motsvarande 2 kronor per kilogram koppar, 1 krona per kilogram zink och 39 kronor per ton svavelkis. Vid nuvarande priser på koppar och zink, 3,13 respektive 2,22 kronor per kilogram, skulle driften lämna ett överskott av i runt tal 5 miljoner kronor, sedan kapitalkostnaderna blivit täckta.

Liksom tidigare förutsätter kommerskollegium, att gruvdriften vid Rudtjebäcksgruvan skall handhas av Bolidens gruvaktiebolag inom ramen för gällande legodriftsavtal. Kollegium hemställer sålunda om bemyndigande att med nämnda bolag träffa en överenskommelse, enligt vilken legodriftsavtalet utsträcker till att gälla de utmål, inom vilka Rudtjebäcksgruvan är belägen.

I anslutning till beredningen inom handelsdepartementet av frågan rörande utnyttjandet av malmtillgångarna i Rudtjebäcksgruvan har, med stöd av förordnande av Kungl. Maj:t den 28 december 1951, viss ytterligare utredning i ärendet verkställt av rektorn vid tekniska högskolan i Stockholm professor Ragnar Woxén i samarbete med hovrättsassessor Åke Martenius. Resultatet av utredningen och i samband därmed förda överläggningar med Bolidens gruvaktiebolag m. fl. har redovisats i skrivelse den 24 februari 1952. Till skrivelsen äro fogade två förslag till avtal med Bolidens gruvaktiebolag, det ena — som i skrivelsen benämnes halvlegoavtalet — avseende viss legodrift vid Rudtjebäcksgruvan och det andra avseende utarrendering av ifrågavarande malmtillgångar till bolaget.

Woxén anför beträffande landets försörjning med svavelkis i sin skrivelse huvudsakligen följande. Den årliga förbrukningen av svavelkis inom Sverige uppgår för närvarande till omkring 500 000 ton. Härav användes ungefär hälften för framställning av svavelsyra, som sedan huvudsakligen begagnas för konstgödseltillverkning, och omkring hälften inom cellulosaindustrien. Enligt olika utredningar och yttranden är försörjningsläget i fråga om svavelkis för närvarande sådant, att skyndsamma åtgärder måste vidtagas för att öka den inhemska produktionen, då i annat fall ett allvarligt bristläge kan uppstå. Överläggningar med talesmän för svavelsyra- och cellulosaindustrierna ha givit vid handen, att en produktionsökning av storleksordningen 60 000 — 70 000 ton per år för närvarande torde kunna bedömas så-

som lämplig. Från industriernas sida har uttalats, att denna tillskottsquantitet tills vidare synes tillfredsställande.

En sådan produktionsökning motsvarar en brytning av ungefär 100 000 ton Rudtjebäcksmalm. Woxén har i första hand undersökt, huruvida det med Bolidens gruvaktiebolag träffade avtalet om tillfällig brytning i Rudtjebäcksgruvan skulle kunna utvidgas till att avse en större årskvantitet. Det har emellertid visat sig, att under nuvarande förhållanden icke mer än 50 000 ton malm från Rudtjebäcksgruvan kunnat anrikas i Kristineberg, vilken kvantitet, såsom framgår av det föregående, är otillräcklig. Vidare framhåller Woxén, att Rudtjebäcksfyndigheten är förhållandevis begränsad och att såväl med hänsyn härtill som av andra skäl en fristående gruvdrift därstädes icke torde kunna genomföras på ett ekonomiskt sätt. Gruvdriften måste sålunda enligt Woxén samordnas med den gruvrörelse, som bedrivs av Bolidens gruvaktiebolag.

Det av Woxén framlagda förslaget till s. k. halvlegoavtal innebär i stort sett följande.

Bolidens gruvaktiebolag åtager sig att på kronans bekostnad omhändervärd brytning och transport av malmen från de utnål inom vilka Rudtjebäcksgruvan är belägen. Bolaget ombesörjer, likaledes på kronans bekostnad, för gruvdriften erforderliga nyanläggningar och nyanskaffningar. Malm-brytningen skall omfatta i genomsnitt 100 000 ton per år. Den brutna råmalmen skall övertagas av bolaget till ett pris, som beräknas enligt en i avtalet angiven formel. Anrikning av malmen förutsättes ske i Kristinebergs anrikningsverk, som för detta ändamål utbygges i viss utsträckning till en beräknad kostnad av 2,5 miljoner kronor. Avräkning mellan kronan och bolaget skall ske efter i huvudsak samma grunder som föreskrivas i det nu gällande legodriftsavtalet; dock skall kronan, oavsett produktionens storlek, till bolaget under avtalets giltighetstid erlägga en årlig avgift om 183 954 kronor, motsvarande beräknad ränta och amortering å det för utbyggnad av anrikningsverket i Kristineberg erforderliga beloppet. Avtalet är avsett att gälla i första hand under en tid av tjugo år, räknat från den 1 januari 1952.

Det totala investeringsbehovet för genomförande av driften vid Rudtjebäcksgruvan enligt halvlegoavtalet uppskattas till sammanlagt 7,8 miljoner kronor. Av nämnda belopp motsvara 2,5 miljoner kronor de beräknade kostnaderna för utbyggnad av Kristinebergs anrikningsverk. Återstoden, 5,3 miljoner kronor, erfordras för utbyggnad av gruvanläggningarna och för viss förbättring av vägen mellan Rudtjebäcken och Kristineberg.

Det pris, till vilket råmalmen från Rudtjebäcksgruvan enligt förslaget till halvlegoavtal skall övertagas av bolaget, är genom förutnämnda formel knutet dels till malmens sammansättning, dels till medelnettopriserna vid försäljning av svavelkis, kopparslig och zinkslig. Enligt Woxéns beräkningar skulle gruvdriften vid de i halvlegoavtalet angivna villkoren och vid nuvarande priser på nämnda produkter resultera i ett överskott för kronan av omkring 1,26 miljon kronor per år.

Det av Woxén framlagda förslaget till arrendeavtal beträffande

Rudtjebäcksgruvan avser i likhet med halvlegoavtalet en avtalstid av tjugo år. Bolaget åtager sig enligt förslaget att årligen bryta och bortfrakta ca 100 000 ton malm från gruvan. För arrendet skall bolaget till kronan erlægga ett engångsbelopp, motsvarande de kostnader kronan nedlagt för utbyggnad av gruvan med anlitande av det år 1950 anvisade anslaget, varvid byggnader och anläggningar, för vilka ersättning sålunda erlagts, skola tillfalla bolaget. Dessutom skall bolaget erlægga en viss avgift per ton bruten och bortfraktad malm. Avgiften skall utgöra 3 kronor per ton malm. Till grund för avgiftens beräkning ligga nuvarande priser på elektrolytkoppar, zinkslig och svavelkisslig samt vissa förutsättningar beträffande sligutbytet av malmen. Vid ändring av priset eller den brutna malmens sammansättning skall avgiften korrigeras enligt en i avtalsförslaget angiven formel. Avgiften skall dock icke understiga ett belopp av 2 kronor 20 öre; detta belopp skall emellertid korrigeras med hänsyn till förändringar i den allmänna prisnivån. Sjunker arrendeavgiften under det sålunda beräknade minimibeloppet, skall bolagets åtagande i fråga om malmbrytningens omfattning upphöra. Förslaget till arrendeavtal är i övrigt utformat efter i huvudsak samma grunder, som gälla i fråga om andra liknande avtal om utarrendering av statsägda malmfyndigheter till enskilda företag. För närmare kännedom om dess innehåll torde få hänvisas till avtalsförslagets text.

Därest förslaget om utarrendering av Rudtjebäcksgruvan genomföres, skall Bolidens gruvaktiebolag svara för samtliga erforderliga investeringar, vilka beräknas draga en kostnad av sammanlagt 7,5 miljoner kronor. Bolaget har emellertid förutsatt, att byggnadstillstånd lämnas i den omfattning, som erfordras för utbyggnad av gruvanläggningar och anrikningsverk.

Statens inkomster av den föreslagna utarrenderingen skulle enligt Woxén vid nuvarande priser på metaller och svavelkis uppgå till 300 000 kronor per år.

Såväl vid halvlegodrift som vid utarrendering av Rudtjebäcksgruvan enligt de av Woxén framlagda förslagen beräknas driften vid Rudtjebäcksgruvan kunna uppnå den avsedda omfattningen redan under år 1953. Arrendealternativet medför det lägsta investeringsbehovet och innebär samtidigt, att Bolidens gruvaktiebolag svarar för samtliga investeringskostnader. Woxén förordar, med hänsyn till nu nämnda fördelar med sistnämnda alternativ, att åt kommerskollegium uppdrages att med bolaget träffa överenskommelse i enlighet med det framlagda förslaget till arrendeavtal. Även Sveriges geologiska undersökning, med vilken samråd i ämnet ägt rum, har enligt Woxén tillstyrkt arrendealternativet.

Woxén framhåller slutligen, att ett belopp av 360 000 kronor synes i enlighet med kommerskollegii förslag böra anvisas för fortsatta diamantborrningar inom Adakfältet.

Kommerskollegium, som avgivit infortrat utlåtande över den av Woxén verkställda utredningen, anför, att varken halvlegoavtal eller arrendeavtal enligt Woxéns förslag utgör någon tillfredsställande lösning av frågan om hur malmen i Rudtjebäcksgruvan skola tillgodogöras. Till stöd för denna uppfattning anför kollegium i huvudsak följande.

Båda förslagen innebära, att råmalmen från Rudtjebäcksgruvan skall frak-
tas med lastbil till Kristineberg. Ur allmänna ekonomiska och försörjnings-
mässiga synpunkter måste denna transport betraktas som slöseri. De totala
kostnaderna för transport av malmen och därav framställda produkter till
Rönnskär bli därvid ca 5 kronor per ton högre än om anrikning av malmen
sker i omedelbar närhet av gruvan. Även driftsekonomiska och tekniska
skäl tala för en sådan förläggning av anrikningen.

Villkoren enligt förslaget till halvlegoavtal äro, framhåller kollegium, så-
dana, att förslaget näppeligen kan godtagas. En av kollegium gjord över-
slagsberäkning har visat, att legodrift på ifrågavarande villkor torde komma
att gå med förlust redan vid en så måttlig nedgång av produktvärdet som
20 procent från det nuvarande.

En utarrendering av Rudtjebäcksgruvan skulle enligt kollegii mening in-
nebära en stark begränsning av kronans rörelsefrihet vid framtida disposi-
tioner för att utnyttja eventuella nya fyndigheter inom Adakfältet. Om dy-
lika fyndigheter skulle upptäckas i närheten av Rudtjebäcksgruvan, skulle
det sannolikt av ekonomiska skäl bli nödvändigt, att malmen från densam-
ma uppfordrades genom Rudtjebäcksgruvans schaktanläggning. Då ett sam-
bruk i ett och samma uppfordringssystem icke kan ske, skulle de nya fyn-
digheterna icke kunna tillgodogöras på annat sätt än att också de utarren-
derades. Även utnyttjandet av nya fyndigheter inom andra delar av Adak-
fältet skulle vid arrendealternativet — och även halvlegoalternativet —
kunna försvåras därigenom, att malmanrikningen måste ske i Kristineberg,
därest icke den nya fyndighetens storlek i och för sig kunde motivera, att
ett nytt anrikningsverk uppfördes inom Adakfältet.

En uppdelning av gruvdriften inom Adakfältet skulle vidare enligt kol-
legii mening komma att begränsa möjligheterna att anpassa malmbrytning-
en i skilda delar av fältet efter växlande priser och behov i fråga om olika
malmprodukter. Härigenom skulle även det ekonomiska utbytet försämras.

Woxén har i skrivelse den 4 mars 1952 meddelat, att Bolidens gruvaktie-
bolag vid fortsatta förhandlingar godkänt, att avgiften vid utarrendering
av Rudtjebäcksgruvan till bolaget fastställes till 3 kronor 50 öre per ton
malm vid nuvarande svavelkis- och metallpriser samt att det belopp, som
enligt avtalsförslaget skall ligga till grund för beräkningen av minimiav-
giften, bestämmes till 2 kronor 50 öre per ton malm. Genom nämnda jäm-
kning av avgiften skulle statens årliga inkomster av arrendet vid nuvarande
priser komma att uppgå till 350 000 kronor i stället för 300 000 kronor vid
den avgift, som skulle gälla enligt avtalsförslaget.

Anslagsfrågor beträffande den nuvarande legodriften.

Till fullgörande av statsverkets skyldighet enligt legodriftsavtalen att till-
handahålla medel för nyanläggningar och nyanskaffningar i samband med
legodriften har riksdagen, såsom förut omnämnts, anvisat anslag å tillhopa
16 116 500 kronor. Bl. a. anvisade 1946 års riksdag ett anslag å 631 000 kro-
nor (prop. nr 311, r. skr. nr 524), vilka medel voro avsedda för vissa un-

dersökningar och förberedande arbeten i Rävlidengruvan. Genom undersökningarna skulle utrönas, huruvida brytvärda malmer funnos i gruvan utöver dittills kända. Preliminära undersökningar hade nämligen givit stöd för antagandet, att så vore fallet. Sedermera har emellertid kommerskollegium i en med skrivelse den 10 januari 1950 överlämnad redogörelse för legodriften meddelat, att det icke klarlagts, huruvida den på större djup påvisade kopparmalmen kunde brytas i kommersiell drift, och att det ekonomiska resultatet av legodriften vid gruvan icke uppmuntrat till ytterligare undersökningsarbeten (se prop. 135/1950 s. 6).

Till ytterligare utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. anvisade 1948 års riksdag ett investeringsanslag av 672 500 kronor (prop. nr 160, r. skr. nr 251). Av dessa medel skulle 201 250 kronor användas till vissa tillrednings- och undersökningsarbeten i Adakgruvan. Dessutom avsågs ett belopp av 200 000 kronor för vissa åtgärder, som syftade till att uppehålla en oförändrad produktion inom Adakfältet trots att arbetstiden för underjordsarbetena förkortats i enlighet med en i februari 1948 träffad överenskommelse med gruvarbetarnas organisation. Bl. a. beräknades ett belopp av 75 000 kronor för att utföra ett luftmagasin under jord.

Till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. anvisade vidare 1949 års riksdag anslag å sammanlagt 870 000 kronor (prop. nr 1, bil. 31, p. 3, och nr 2, bil. 17, p. 2, r. skr. nr 28 och nr 30). Nämnade belopp skulle enligt kommerskollegii beräkning motsvara medelsbehovet under budgetåren 1948/49 och 1949/50 för erforderliga tillredningsarbeten m. m. i Adak- och Lindsköldsgruvorna. Efter förslag av Kungl. Maj:t anvisade 1950 års riksdag ytterligare 490 000 kronor för fortsatta tillredningsarbeten i nämnda gruvor och för vissa andra ändamål (prop. nr 135, r. skr. nr 200). Av de anvisade medlen skulle bl. a. 46 325 kronor användas för kommande oförutsedda smärre nyanläggningar, nyanläggningar och kompletteringar för legodriften samt 23 675 kronor för att täcka vissa merkostnader för arbeten, till vilka medel anvisats av 1948 års riksdag.

Kommerskollegium har i skrivelse den 25 oktober 1951 hemställt, att 570 000 kronor måtte ställas till förfogande för investeringar i samband med den pågående legodriften inom Adakfältet.

Kollegium anför, att vissa av de undersöknings- och tillredningsarbeten m. m. inom Adakfältet, till vilka medel tidigare anvisats, ännu icke äro slutförda. Vid utförandet av det underjordiska luftmagasinet har påträffats en förut okänd malmkropp, vilket föranlett ökade kostnader såväl för magasinet som för opåräknade undersökningsarbeten. Vidare ha under den tid, som förflutit, sedan kostnadsberäkningarna för ifrågavarande arbeten utfördes, löner och materialkostnader stigit. Särskilt ha de sedan början av år 1951 inträffade löne- och prisstegringarna föranlett, att medelsbehovet ökats. Enligt en av Bolidens gruvaktiebolag utförd översyn av kostnadsberäkningarna erfordras för att fullfölja undersöknings- och tillredningsarbetena inom Adakfältet ett belopp av 150 000 kronor utöver tidigare anvi-

sade medel. Bolaget har vid kalkylen förutsatt att vissa smärre överskott, tillhopa i runt tal 4 300 kronor, å äldre anslag till legodriften skulle få disponeras för ifrågavarande arbeten.

Bolidens gruvaktiebolag har vidare hemställt, att 75 400 kronor måtte ställas till förfogande för anskaffning av vissa maskiner och inventarier, vilka erfordras för gruvdriften.

Av det belopp å 46 325 kronor, vilket enligt vad förut nämnts blivit anvisat för vissa oförutsedda ändamål i samband med legodriften, ha enligt kollegii skrivelse hittills 10 870 kronor disponerats. Kollegium anför att nu förevarande framställning om medel för investeringar i Adak- och Lindsköldsgruvorna torde bli den sista, som kommer att avgivas under den tid då brytning pågår i dessa gruvor. Med hänsyn härtill bör enligt kollegii mening ytterligare medel, förslagsvis 64 600 kronor, ställas till förfogande för oförutsedda ändamål.

I en av professorn Sven Gavelin upprättad, till kollegii skrivelse den 25 oktober 1951 fogad promemoria med förslag till vissa undersökningsarbeten inom Adakfältet framhålles, att Lindsköldsgruvans malmkropp i vissa partier icke är fullständigt undersökt. Enligt promemorian torde vissa malmpartier, med vilka man tidigare icke räknat, finnas mellan 50 och 100 metersnivån. Ifrågavarande malmkvantitet uppskattas till ca 130 000 ton och beräknas hålla ca 1,3 procent koppar. Med hänsyn till rådande knapphet på koppar anser kollegium, att denna malm bör uttagas ehuru vinsten på grund av den låga kopparhalten blir förhållandevis ringa. I första hand bör enligt kollegium ifrågavarande malmparti jämte vissa andra delar av Lindsköldsgruvan närmare undersökas genom diamantborrningar. Kostnaderna för dessa borrningar, som skulle utföras av Sveriges geologiska undersökning, beräknas uppgå till ca 50 000 kronor.

För brytning av nyssnämnda malmparti erfordras enligt kollegium vissa tillredningsarbeten och kompletteringar av maskinparken till en preliminärt beräknad kostnad av ca 230 000 kronor.

Summan av de belopp vilka, enligt vad kollegium sålunda anfört, skulle erfordras för olika ändamål i samband med legodriften, uppgår till (150 000 + 75 400 + 64 600 + 50 000 + 230 000 =) 570 000 kronor. Vad angår finansieringen av de tillämnade investeringarna erinrar kollegium om att det år 1946 anvisade anslaget å 634 000 kronor till undersökningsarbeten i Rävlidengruvan icke helt tagits i anspråk och ej heller framdeles kommer till användning, då legodriften i gruvan numera upphört. Behållningen å anslaget utgör i runt tal 498 000 kronor. Kollegium anhåller, att denna behållning måtte få användas för nu ifrågavarande ändamål samt att återstoden av det därför erforderliga beloppet eller (570 000 — 498 000 =) 72 000 kronor måtte anvisas som investeringsanslag för budgetåret 1952/53.

Av kollegii skrivelse framgår att statens inkomster från legodriften under åren 1941—1950 — med avdrag för vissa driftunderskott, vilka blivit täckta med anlitanande av anslaget till Vissa kostnader för statens gruvegendom — utgjort sammanlagt 9 767 567 kronor. För år 1951 beräknas inkomsten pre-

liminärt till 5 750 000 kronor. Statens sammanlagda inkomst av legodriften intill utgången av år 1951 kan således uppskattas till i runt tal 15 500 000 kronor. Summan av anslagen för legodriften — bortsett från de medel, som föregående år anvisats för den tillfälliga brytningen i Rudtjebäcksgruvan — skulle enligt kollegii beräkning, om det nu begärda anslaget å 72 000 kronor beviljas, komma att uppgå till i runt tal 14 700 000 kronor. Inkomstsumman överstiger sålunda de hittillsvarande investeringsutgifterna, bortsett från ränta å det nedlagda kapitalet, med ca 800 000 kronor.

Departementschefen.

Under en följd av år har Bolidens gruvaktiebolag jämlikt olika mellan bolaget och kommerskollegium träffade avtal — de s. k. legodriftsavtalen — omhänderhaft driften vid vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län. För närvarande pågår legodrift av här åsyftat slag vid Adakgruvan, Lindsköldsgruvan och Rudtjebäcksgruvan inom Adakfältet i Malå socken. Medel för investeringar i samband med legodriften ha vid skilda tillfällen anvisats av riksdagen. Sålunda anvisades av föregående års riksdag 1 500 000 kronor till gruvanläggningar m. m. vid Rudtjebäcksgruvan, där en tillfällig malmbrytning för utvinning av svavelkis föreslagits skola upptagas.

Det är nu påkallat att överväga dels lämpligaste sättet att i fortsättningen utnyttja de malmtillgångar, som finnas i Rudtjebäcksgruvan, dels ock frågan om ytterligare medelsanvisning för legodriften i övrigt.

Rudtjebäcksgruvan beräknas innehålla i runt tal 3 miljoner ton brytvärd malm. Av 1 000 ton råmalm från gruvan kan enligt gjorda beräkningar utvinnas 640 ton svavelkisslig samt andra sliger med ett innehåll av 7 ton koppar och 28,7 ton zink. Enighet synes råda därom, att det med hänsyn till försörjningsläget i fråga om svavel och svavelkis är av vikt, att malmbrytningen i gruvan utvidgas och ordnas på längre sikt. Förslag i detta syfte ha framlagts av kommerskollegium och — som resultat av en inom handelsdepartementet verkställd utredning — av rektorn vid tekniska högskolan i Stockholm professor R. Woxén i samarbete med hovrättsassessor Å. Martenius.

Ett genomförande av kommerskollegii förslag skulle för statsverket innebära nya investeringsutgifter å ca 16 800 000 kronor. Dessa medel skulle i huvudsak användas för tillredningsarbeten och gruvanläggningar. Bl. a. skulle uppföras ett nytt anrikningsverk till en kostnad av omkring 6 000 000 kronor. Förberedande arbeten skulle pågå vid gruvan omkring två och ett halvt år; därefter skulle anrikningsverket vara färdigbyggt och en malmbrytning av omkring 100 000 ton råmalm per år komma till stånd. Efter ytterligare två och ett halvt år skulle brytningen kunna utvidgas till ca 200 000 ton per år. Av denna kvantitet råmalm skulle årligen kunna utvinnas omkring 128 000 ton svavelkisslig samt vissa mängder koppar- och zinkslig. Malmens brytning, transport och anrikning skulle inom ramen för

gällande legodriftsavtal på kronans bekostnad utföras av Bolidens gruvaktiebolag, som även skulle övertaga malmprodukterna mot ersättning till kronan enligt i avtalet fastställda grunder. Gruvdriften skulle enligt kollegii beräkningar bli ekonomiskt självbärande vid priser på de färdiga produkterna, som ligga icke oväsentligt under de nuvarande; vid nu rådande prisläge skulle för staten uppkomma en vinst av storleksordningen 5 miljoner kronor per år.

Woxén har vid sina överläggningar med företrädare för svavelsyraindustrin och cellulosaindustrin, som svara för större delen av landets förbrukning av svavel och svavelkis, kommit till den uppfattningen att en ökning av landets svavelkisproduktion med 60 000—70 000 ton per år är vad som för närvarande ter sig lämplig. Från industrihåll har uttalats, att denna tillskottskvantitet tills vidare synes tillfredsställande. En produktionsökning av nämnda storlek motsvarar en årlig brytning av ungefär 100 000 ton rudtjebäcksmalm. Efter verkställda undersökningar rörande olika utvägar att åstadkomma en malmbrytning vid Rudtjebäcksgruvan av denna omfattning har Woxén framlagt två förslag. Det ena förslaget innebär, att Bolidens gruvaktiebolag åtager sig gruvdriften enligt ett s. k. halvlegoavtal, som bolaget skulle ingå med staten. Halvlegoavtalet skulle innebära, att malmens brytning och transport utföras av bolaget på kronans bekostnad och att bolaget mot viss ersättning till kronan övertager malmen för vidare bearbetning vid bolagets anrikningsverk i Kristineberg. Det andra förslaget avser utarrendering av gruvan till bolaget för en tid av tjugo år och på de villkor i övrigt, som framgå av ett av Woxén överlämnat avtalsförslag.

För att malmtillgångarna i Rudtjebäcksgruvan skola kunna utnyttjas i den ordning, som avses med halvlegoavtalet eller arrendeavtalet, erfordras nyinvesteringar till belopp av ca 7 800 000 respektive 7 500 000 kronor. I det senare fallet skulle icke staten utan Bolidens gruvaktiebolag svara för samtliga investeringskostnader i samband med gruvdriften inklusive vad staten redan nedlagt för den tillfälliga brytningen; dessa medel skulle statsverket sålunda återfå. Malmbrytningen skulle vid båda alternativen kunna påbörjas i angiven omfattning redan år 1953. Statens inkomster från gruvan beräknas komma att uppgå till ca 1,26 miljon kronor per år vid halvlegodriften och ca 350 000 kronor per år vid utarrendering, allt vid nuvarande priser och kostnader.

Vid valet mellan de olika förslag, som framkommit i fråga om driften vid Rudtjebäcksgruvan, torde avgörande vikt enligt min mening böra fästas vid önskemålet att den utvidgade malmbrytningen kommer till stånd snarast möjligt. Det är vidare angeläget, att erforderliga nyinvesteringar för ändamålet begränsas i möjligaste mån. Ur båda dessa synpunkter äro de av Woxén framlagda alternativen att föredraga framför kommerskollegii förslag. Det sistnämnda förslaget ävensom Woxéns förslag om s. k. halvlegodrift skulle visserligen vid nuvarande priser på svavelkis och metaller kunna beräknas medföra icke obetydlig vinst för statsverket. Det bör emellertid erinras om att nämnda priser äro starkt konjunkturkänsliga och att lego-

driftsvinsterna, såsom ock påvisats, lätt kunna avsevärt minskas eller till och med förbytas i underskott, vilka skola täckas av statsverket. Vid arrendealternativet synes statsverket komma att tillförsäkras en visserligen ringa men dock, såvitt rimligen i förväg kan bedömas, säker inkomst från gruvan.

Vid övervägande av olika anförda synpunkter har jag stannat för att förorda, att Rudtjebäcksgruvan utarrenderas till Bolidens gruvaktiebolag på i huvudsak de villkor, som framgå av Woxéns avtalsförslag. Jag har emellertid ansett lämpligt att, innan arrendeavtal med bolaget träffas, riksdagen får kännedom om vad som förekommit i ärendet.

Kommerskollegium har föreslagit, att ett belopp av 360 000 kronor anvisas till fortsatta undersökningar genom diamantborrning m. m. i trakten av Rudtjebäcksgruvan. Härigenom skulle kunna utrönas huruvida ytterligare inmutningsbara fyndigheter föreligga i anslutning till den redan kända malmkroppen i gruvan. Jag tillstyrker därför kollegii förslag om medelsanvisning för ändamålet. Däremot torde ytterligare medel för förbättring av vägen mellan Adaks by och Björkland icke nu böra anvisas.

Kommerskollegium har vidare föreslagit, att för den nuvarande legodriften i Adakfältet sammanlagt 570 000 kronor ställas till förfogande för vissa angivna ändamål. Av nämnda belopp skulle 150 000 kronor användas för att fullfölja undersöknings- och tillredningsarbeten m. m., till vilka medel tidigare anvisats men där kostnaderna blivit högre än ursprungligen beräknats. Vidare skulle 75 400 kronor användas för inköp av vissa maskiner och inventarier, vilka av Bolidens gruvaktiebolag ansetts erforderliga för legodriften. För oförutsedda ändamål beräknar kollegium ett belopp av 64 600 kronor, vilka enligt kollegii mening nu böra anvisas, enär någon ytterligare framställning om investeringsmedel för legodriften icke torde komma att göras. Slutligen anhåller kollegium om medelsanvisning för undersökning och upptagande av brytning av ett tidigare icke känt malmparti i anslutning till Lindsköldsgruvan. Denna malmfyndighet är visserligen jämförelsevis fattig men anses likväl vid nuvarande kopparpriser brytvärd. För ändamålet skulle erfordras sammanlagt 280 000 kronor, därav 50 000 kronor för undersökningsarbeten och 230 000 kronor för vissa tillredningsarbeten och kompletteringar av maskinparken.

Legodriften vid de statsägda gruvorna inom Adakfältet har en icke oväsentlig betydelse för landets försörjning med koppar. Vid nuvarande metallpriser lämnar legodriften dessutom ett gott ekonomiskt resultat. Sålunda ha till statsverket, under de omkring elva år legodriften pågått, av Bolidens gruvaktiebolag inlevererats överskottsmedel vilka, efter avdrag av underskott för vissa år, uppgå till ett sammanlagt belopp av nära 9 800 000 kronor. Enligt gjorda beräkningar väntas på kronan fallande andel av driftsöverskottet för år 1951 komma att utgöra omkring 7 000 000 kronor. När även driftsöverskottet för år 1951 inlevererats, kommer summan av de från legodriften härrörande statsinkomsterna att icke oväsentligt överstiga vad som hittills i investeringssyfte nedlagts i gruvanläggningar m. m. inom Adakfältet.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter anser jag det angeläget, att legodriftens behöriga gång säkerställes. Jag tillstyrker därför, att medel ställas till förfogande i den utsträckning kommerskollegium påyrkat. Sammanlagt skulle det erforderliga medelsbehovet uppgå till (360 000 + 570 000 =) 930 000 kronor. Kollegii förslag att omkring 498 000 kronor av det aktuella medelsbehovet täckas genom omdisposition av tidigare anvisade anslagsmedel anser jag mig böra förorda. Nu skulle sålunda behöva anvisas ytterligare (930 000 — 498 000 =) 432 000 kronor. Medelsanvisningen torde, liksom tidigare varit fallet i fråga om medel till legodriften, böra ske i form av ett investeringsanslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.* under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 432 000 kronor;

b) godkänna vad jag förordat i fråga om dispositionen av vissa medel under investeringsanslaget till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Augustinsson.